

Pregled rada centra za izvanbolničko liječenje i prevenciju ovisnosti u Požeško-slavonskoj županiji

(Overview of the Drug prevention Centar and outpatient treatment work in Požeško-slavonska county)

Dejvid Zombori

Zavod za javno zdravstvo Požeško-slavonske županije, Centar za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti

Sažetak

Zaključno možemo reći da se nakon težih i poduzih početaka znatno povećava obim posla u centru, pokrenuta je škola nepušenja, krenula je terapijska grupa liječenih alkoholičara, pokrenut je projekt dobrovoljnog testiranja učenika srednje škole u Pakracu, obuhvaćen je veći broj opijatskih ovisnika u županiji, intenzivira se suradnja sa svim relevantnim institucijama.

Ključne riječi: ovisnosti, prevencija, centar, liječenje

Ideja za osnivanje savjetovaništa za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti u našoj županiji nastala je još 2000. godine, kada je socijalni radnik Zlatko Sliško predložio županijskim vlastima osnivanje ustanove u kojoj bi se vršilo savjetovanje po izrečenim mjerama maloljetnicima od strane CZSS-a, ODO-a i suda. Pregovori su potrajali duge 3 godine, a najveća prepreka uspostavi bila je nedostatak sredstava i prostora.

Savjetovaništu je 3. studenog 2003. godine dodijeljena mala ordinacija u dislociranom objektu Doma zdravlja Požeško-slavonske županije. Prvi honorarni suradnici bili su Zlatko Sliško, socijalni radnik (radi i danas) te psihijatrica Marijana Gojo. U međuvremenu na poslovima primarne i sekundarne prevencije honorarno i kratkoročno radila su još dva psihologa te defektologinja.

Temeljem zakona o zdravstvenoj zaštiti (NN 121/2003.), izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju zlouporabe opojnih droga (NN 163/2003.), 1. srpnja, 2005. savjetovanište postaje sastavni dio županijskog zavoda za javno zdravstvo. Dolaskom nove ravnateljice zavoda Dinke Nakić, dr. med. spec. epidemiolog, tijekom 2007. godine formira se stalnih pola tima (liječnik, sestra, psiholog) uz suradnike socijalnog radnika i psihijatra. Od tog trenutka započeo je rad na liječenju ovisnosti prema istim principima (savjetovanje, modifikacija ponašanja, psihoterapija, testiranje i nadzor, terapija metadonom i subutexom) kao i u drugim velikim hrvatskim centrima.

Opseg rada

Kroz godine opseg posla kontinuirano raste, što zbirno najbolje ilustrira ukupan broj evidentiranih dolazaka. Tako je u 2006. godini bilo 96 dolazaka, u 2007. godini 161 dolazak, a u 2008. godini zabilježen je skok na 387 dolazaka. U strukturi problema zbog kojih klijenti dolaze došlo je do promjena tijekom zadnjih godina. U početku većinom su dolazili maloljetnici eksperimentatori upućeni po mjeri preko centra za socijalnu skrb, dok ovisnici o opijatima kao i oni na liječenju kod obiteljskih liječnika nisu dolazili niti smo znali njihov točan broj. Zahvaljujući uspostavljenoj suradnji s liječnicima krajem 2007. i tijekom 2008. godine obuhvatili smo 25 takvih osoba. Prema policijskim podacima pretpostavljamo da na području Požeško-slavonske županije postoji oko 180 stalnih konzumenata opojnih droga od kojih njih oko 40 stalno ili povremeno konzumiraju opojnu drogu heroin. Navedeni podaci našu županiju za sada srećom svrstavaju među nekoliko hrvatskih županija najmanje pogođenih heroinskom epidemijom. Razlozi su prema našem mišljenju u velikoj mjeri zbog očuvanih tradicionalnih vrijednosti, obitelji i crkve, prometne izoliranosti Požege te efikasne policije u segmentu redukcije dostupnosti i potražnje droga.

U odnosu na prethodno razdoblje, u 2008. povećao se broj osoba koje u savjetovanište dolaze zbog ovisnosti o alkoholu, bilo na pojedinačni ili na grupni tretman. Također, bilježimo rast upućenih maloljetnih delikvenata na savjetovanje, ali iz razloga nevezanih za zlouporabu opojnih droga. Navedeno se može smatrati vrlo ranom prevencijom štetnih oblika ponašanja, pa i prevencijom zlouporabe droga u posebno ranjivim skupinama. U Tablici 1. prikazan je broj liječenih osoba prema tipu ovisnosti (štetnoj uporabi) i spolu u 2008. godini.

Dobna struktura	Opijatski ovisnici koji su bili u tretmanu Službe (Centra) tijekom 2008. na području županije		Ovisnici i konzumenti ostalih droga koji su bili u tretmanu (Centra) Službe tijekom 2008. na području županije		Novopridošli opijatski ovisnici tijekom 2008.		Novopridošli ovisnici i konzumenti ostalih droga (ekstazi, marihuana, kokain, speed i druge) tijekom 2008.	
	muškarci	žene	muškarci	žene	muškarci	žene	muškarci	žene
Do 14	0	0	0	0	0	0	0	0
14 – 18	1	0	2	1	1	0	2	0
18 – 22	2	1	1	0	2	1	1	0
22 – 26	0	0	0	0	0	0	0	0
26 – 30	4	0	0	0	1	0	3	0
30 – 40	9	2	0	0	8	2	0	0
40 i više	6	0	1	0	6	0	0	0
UKUPNO:	22	3	4	1	21	3	3	0

U centru se nismo zaustavili samo na radu s osobama koje su bile u doticaju sa ilegalnim drogama, već smo u terapijski proces prihvatili spomenute maloljetne delikvente, a u zadnje vrijeme kompulzivne kockare te alkoholičare pojedinačno i grupno. Bilježimo i porast broja klijenata na uvjetnom otpustu iz zatvorskih sustava.

Krajem prošle godine osnovali smo **terapijsku grupu liječenih alkoholičara**. U rad grupe trenutno je uključeno 15 osoba, uz perspektivu uključivanja još nekoliko koje se trenutno kod nas odvikavaju kroz individualizirani tretman. Rad grupe odvija se prema principima terapijske grupe liječenih alkoholičara i članova njihovih obitelji pod vodstvom terapeuta (psihijatra) i koterapeuta.

Kako se i pušenje duhana u medicinskom smislu smatra ovisnošću, pri službi za prevenciju ovisnosti Dr. Jasmina Kovačević pokrenula je uspješne **grupe škole nepušenja** o čemu je više napisano u zasebnom članku.

Također smatramo bitnim navesti programe i aktivnosti koje centar provodi u smislu primarne i indicirane prevencije. Od samog početka djelovanja provodi se program informiranja i senzibiliziranja javnosti za problematiku droga, koji sačinjava niz aktivnosti usmjerenih na najšire društvene skupine. Provodi se putem suradnje s medijima, pripreme informativnih materijala, letaka i plakata, kroz obilježavanje važnijih datuma te organizacijom i financiranjem gostovanja stručnjaka na predavanjima. Djelatnici centra priredili su i tiskali informativne letke i brošure naziva; „Zašto treba znati drogama reći ne”, „Ovisnost o drogama” i „Zašto mladi posežu za drogama”, itd. sve sa ciljem edukacije mladih i njihovih roditelja, a kako bi ih se upozorilo na štetnost droga.

Slijedeći, već tradicionalni program, služi ranom otkrivanju učenika srednjih škola za koje je povećana vjerojatnost eksperimentiranja s psihoaktivnim tvarima i koji imaju probleme u ponašanju. Stručnjaci centra su koordinirano sa Centrom za socijalnu skrb u Požegi i srednjim školama, dobili podatke o učenicima s nekim od vidova problematičnog ponašanja, poput školskog neuspjeha i velikog broja neopravdanih izostanaka. Spomenuta se ponašanja smatraju indikativnima za probleme u funkcioniranju pojedinca i obitelji te povećavaju rizik zlorabe sredstava ovisnosti. Roditelji i djeca pozvani su da se jave u savjetovanište za mlade, gdje im je uz savjetodavni rad i informiranje, ponudena mogućnost besplatnog testiranja na droge. Pozitivno testiranima nudi se individualizirani savjetovaniški tretman. Odaziv smatramo relativno dobrim iako postoji mjesta za poboljšanje.

Djelatnici centra održali su nekoliko školskih predavanja učenicima – okruglih stolova, te suradnik psihijatar zajedno s psihologom iz OŽB Požega i predavanje dragovoljnim ročnim vojnicima naziva „Ovisnost – put prema zastrašujućoj budućnosti“.

Po uzoru na Varaždinsku županiju grad Pakrac inicirao je za školsku 2008./2009. godinu projekt dobrovoljnog testiranja učenika na najčešće konzumirane droge. Realizacija projekta prepuštena je u potpunosti našem centru o čemu je tema obrađena u posebnom članku.